

HISTOR

BÊR

Demeus ar Rouane a Franç,

ADALEC COMMANÇAMANT AR ROUANTELEZ, E 420,

BETE VREMA.

Troet eus an hini gallec LE RAGOIS,

Gant A.-L.-M. LÉDAN,

EVIT INSTRUCTION AR VRETONET.

*Qenta raç o commañ da PHARAMOND, e 420, hac oc'h achui
da CHILDERIC III, e 750, [22 Roue].*

- Ar c'henta Rouane a renas var ar Franç
O deus lézet nebeut mercon eus o fuissañ.
- Pharamond, (1) ar c'henta, a voe hanvet Roue, 420
Hac a rent al lezen salic qerqent neuze.
- Clodion ar blêvec (2), a boan hanavezet, 428
A renq tec'hel arauc erer ar Romanet.
- Ar vaillant Merove (3) ha Childeric (4), e vab, 448, 456
A avanç var Paris gant eur gourach gouiab.
- Ar Franqet, payanet, gant Clovis (5) a gommanç 481
Ar gonqerez, ar gloar, ar Feiz ebars er Franç;
Mes dre e grueldet e tinatur e c'hloar.
- Er c'hoec'h canvet ne zeus nemet horrol, counnar.
Childebert (6) ha Thierry, Clodomir ha Cloter 511
A bartach etrezo oll stajou o zad qer. *
- Cloter (7) heqqen a chom, hac a laz e nizien, 558
Mes e vibien ra c'hoas eur partach disordren. **

* *Thierry ar mab hena e Reims hac e Metz; Clodomir en Or-
leans; Childebert e Paris; Cloter e Soisson.*

** *Caribert e Paris; Gontrand en Orleans; Chilperic e Soisson;
Sigebert e Reims.*

Gontrand, ren en Chalons, Caribert (8) en Neustri,	562
Ar prinç fur Sigebert a c'houarn'n Austrasi.	
Chilperic, (9) en Soisson, cruel ha cri meurbet,	566
An Neron eus ar Franç ha maleurus pried,	
Marvet assassinet, a lèz eun eil Cloter, (10)	613
A die e oll fédou d'e vam, merc'h Lucifer.	
Mès ar seizvet cantvet, diseür d'e rouane,	
A zo mahomet oll gant mériou deus al le.	
Ar c'henta Dagobert (11), devotoc'h 'guet e dad,	626
A sav e Sant-Denes eur gouënt caer d'e c'hrad.	
Ega, mër en Neustri, dindan Clovis eilvet, (12)	638
Sigebert n'Austrasi, Pepin, ar C'hôs hanvet.	
Cloter (13) ha Childeric (14), Thierry qenta (15) obreur, 656, 670 673	
A rusia ouz excès o mër, un den diseür.	
Da Glovis (16) e succed e vreur propr Childebert, (17)	691 695
Ha Pepin a blaças an eilvet Dagobert. (18)	711
Gant fin ar c'hanvet-se, ar bonneur a gommanç :	
Dija Charles-Martel en em ampar a Franç.	
Chilperic-Daniel (19) a boan zo didronet,	715
Qerqent marvet Cloter (20) a zo c'hoas curunet.	716
Dindan Thierry daou (21) e c'hounit ar victoar;	720
Charles a vench e feiz, e vam-brô hac e c'hloar.	
E vab, Pepin-ar-Bér, a chass Childeric tri (22),	742
A vahom, hep remors, tron caer ar fleur-de-ly.	
<i>Eilvet raç, o commanç da BEPIN, e 751, hac oc'h achui</i>	
<i>da Louis v, e 987 [13 Roue].</i>	
Dindan lezen Pepin (23), Franç anfin tranqillet,	751
Charlamagn (23) a gonquer an impalaerdet.	768
En nao c'hantvet neuze, Louis, leun a sempldet,	814
En e vibien, a gar, en deus enemiet.	
Ar vrô zo partajet; Charles-ar-Moal (26) en Franç,	840
Ha Louis daou (27), e vab, a ren gant indolanç.	877
Oll a stou da folor demeus an Normantet,	
Hac ar gouarnerien a zó oll tyrantet.	
Louis (28) ha Carloman a ren dre ar furnes,	879
Charles daou (29) hanvet Teo, zo leun a lausqentez;	884
Eud, (30) estranjour d'an tron, a zouten ar pence	888
Zus ar rouantelez dre e gourach neuze.	
Ebars en dec cantvet, accablet a zecri,	
Charles tri, hanvet Sempl, a zivempr an Neustri.	
Robert, devot ha just, vertuzus, leal, mad,	
A goll scepter ha buez e creiz nerz eur gombat.	
Hugues a vench e dad, Charles (31) er chadennou,	898

Maleurus, trahisset, ro fin d'e zizeuriou.	
Hugues a lèz an tron da Raoul, (32) e vreur-caer,	923
Louis, (33) hanvet treuz-mòr, e vab qenta Lothar, (34)	939. 954
Louis pemp, (35) dindan Hug, dister, vil hac hep penn,	986
A lèz qemer e sceptr dre zaouarn e nizien.	
<i>Trivet raç, o commañ da HUGUES CAPET, e 987 [36 Roue].</i>	
Franç a brefer Capet, (36) pelini o ramplaç,	987
A zo eurus dindan lezen e noblus raç.	
En unnec canvet voat. Da Robert-an-Devot (37)	996
E succed prest Herri. (38) Ar bastard a Harlot	1031
Dindan Philip qenta (39) Brô-Sauz a zo sujet,	1060
Hac ar brezel santel a zibobl calz ar bed.	
En daouzecvet cantvet, goude Louis-ar-Gros, (40)	1108
Louis seiz (41), ar Yaouanq, e laqer un harros.	1137
Philip daou (42), ar Pompus, distro eus ar Syri,	1180
A such prim ar Poitou, ar Mén hac an Neustri.	
En drizecvet cantvet, da Louis-al-Leon (43)	1223
E succed Louis nao (44); demeus an nation	
E verit an oll gueuz : en llis enoret,	
Tad an oll Bourbonet, zo c'hoas o scoëur hep ret.	
Ha Philip-an-Hardi (45), neuze Philip-ar-Bel (46)	1270, 1285
A zistruch an templer, zo credet criminel.	
Ar bêvarzec canvet a zo diseür d'ar Franç :	
Tri vreur a-dro-da-dro a ren en indolanç.	
Louis, hanvet Hutin (47), e vab, luguel maro,	1314
Philip pe ap (48), hanvet Hir, Charles pévar (49), ar Brao.	1316
Ar branq a Valoet, dre e zizeür brudet,	
Ra dindan Philip c'hoec'h (60) eur beva trist meurbet.	1322
Yan (51) er prison neuze e Londres dastumet,	1350
Dre furnes Charles pemp (52) a zo d'ar Franç rentet.	1364
Charles c'hoec'h (53) qerqent se a goe en frenesi.	1380
Ar bempzecvet cantvet a ofir calz a dormi.	
Janned d'Arcq triomphus, ha Charles seiz (54) eürus,	1422
A vrêv e Formigni qeverien danjerus.	
Louis unnec (55), cruel, dissimul, fin meurbet,	1461
A voug, er cheffou bras, o fouvoar tirantet.	
Charles eiz (56), mestr en Napl, en abandon soudan,	1483
Hac an tron-se pemp guech a chench a souveren.	
Louis daouzec (57) dre güir a ren er c'hozecvet;	1498
En zo tad ha mignon d'e bobl, er c'har parfet.	
Qer bras er chadennou evel en e heurvañ,	
Frances qenta (58) a c'hen ar sqientchou timat.	1515
An heresi a stourm en Allamagn, en Franç,	

P'oe lazet Herri daou (59) gant un tam scolpen lanç.	1547
E dri vab maleurus a ya da ren hep tro ;	
Medicis a laqa an droucranç etrezo.	
Sacri rêr Frances daou (60), ne ra nemet tremen ,	1559
Ha dindan Charles nao (61) an oll grimou a rev .	1560
En nosves euzus-se, nos a voad, a horror,	
Ar fanaticism infam a isqign e fulor.	
Herri tri' (62) bunis Guis; ha muntret e-unan ,	1574
A c'halv Bourbon d'an tron neuze guitibunan.	
Herri pévar (63), ar Bras, güir scoüer ar rouane ,	1589
A drec'h hac a bardon, a zalc'h e vouir neuze.	
Mes er seitec cantvet, eur monstr abominabl	
A las an harros-se dre un tol execrabl.	
Memor Herri a vo atao e peb calon.	
Dindan Louis trizec (64), Armand a sav güirion	1610
Autorite ar Prinç a bleg dindan e urz ;	
Un niver tud puissant a rê calz a zizurz.	
D'an oad eus a bemp bloas, Louis ar Bras (65) hanvet ,	1643
A c'houlea qemer renç e conseil ar pared.	
Ar ruzet Mazarin, dre e re vras puissant ;	
A rà d'ar rouanez-mam accordi ar rejanç ;	
Ar ministr-se, divro, triumphant bars el le,	
Deus ar bobl, ar re vras, zo victim hep dale.	
Louis, a boan roue, ouz ar Spagn a stourm cren ,	
Hac e qerz triumphant d'an eil victor d'eben.	
D'an Europ estonet e ro e lezennou :	
Ar peoc'h a bâr anfin var e vaillantiseou.	
Dindannan Colbert bras a c'houarn tenzor Franc ,	
E cresq calz ar c'hommeç, e ren an abondanç ;	
Ar sqiantçhou a sqign, digor eo ar scoliou ,	
Ar c'hod zo reformet, unanet ar môrion ;	
Urz Sant-Louis, Sant-Cyr, ty an Invalidet	
A sav en e hano palesiou admiret.	
Louis, bete' varo, absolut, trec'hour c'hoas ,	
A zogas en e ve an dign hanç a Vras.	
Louis ar bempzevet (66), da bemp bloas roue Franc ,	1715
Toçhor bras, a offre nebeut a esperanç ;	
Na lêze da velet met un tron dibarfet,	
Preiz ar Spagn, ar rejanç hac e oll gonsortet.	
Fleury, vit e breserv diouz complodou mechant ,	
Na gonfi e zestin nemet da dud vaillant :	
Ar Joad neve-se d'ar mab-se a Vourbon ,	
Deus an art bras da ren a ro euzuill güirion.	

A boan da uguent vloas Louis zo arruet,
 Ha dija vit ar Franç eo eur roue parfet,
 Hac a bromet da ren dre'l lezennou justa ;
 Epad eur mare voc eur roue ar guella.
 Deus ar fur Salomon e heuill ar yaouanqis :
 Eurus, en e gosni, m'en dije'n tec'het pis !
 Mes da varo Fleury, Louis-ar-C'haret-Mad,
 N'oe mui, dre e exces, dign a estim aznad.
 Hanval ouz an turqet, plonjet el lausqentez,
 E prefere d'e sceptr eur vistanç a vestrez....
 An toc'hor roue-se, d'ouspen tri-uguent vloas,
 A varvas hep nep qeuz eus ar bobl na re vras ;
 Mes qer d'e dromplerien, a c'houarne ar Franç,
 En oll rouantelez e voa outàn droucranç.
 Eur feat hep qen zo demeus ar roue-se :
 Trec'hour e Fontenoy, d'an Dauphin o tisqüe
 Millierou Francisien marv er c'hamp a enor,
 E lavar : « Sell, va mab, ar pris eus eur victor !... »
 Hac o sellet gant spont ouz an horroliou-se,
 E vab, an Dauphin-Bras, gant anqen a voele.
 Louis c'hoezec' (67) herit neuze d'ar gurunen,
 Deus an dizurs e clasq diframma ar c'hrizien,
 Evit boncur ar Franç e voa e oll sonjou,
 Mes complodou infam o trompla ar bobliou,
 A zigassas souden e drist destinadur ;
 E vadelez er c'hell etouez tud dinatur.
 Maupou en e exil a gundu seul ar char :
 Louis a voa roue, mes roue hep pouvoar.
 Cernet eus a dud fall, e c'halv Vergen buan,
 De Muy, De Maurepas, d'en lemel eus a boan.
 Eun nebeudic amzer e vignonet nevez
 Añlaca ren ar peoc'h hac er vrô hac el lez.
 Louis, dre o c'husuill, mes nonpas dre e c'hoant,
 A ra coll d'ar Zauzon an Ameriq vaillant,
 Hac a vench er guis-se ar peoc'h qer cassaüs
 Sinet e Feunteun-Blau, en e gastel pompus.
 Mes ar maro er priv deus a zouten e dron,
 A livr e gurunen, e sceptr d'an drahison.
 Pep parti a neuze, dre zroucrançon euzus,
 Ra ouz Louis-ar-Just eur roue maleurus.
 Oc'h agissa en cuz, ar c'habal disleal
 A sco un tol marvel d'an oll pouvoar royal.
 Louis, cuzuillet fall, vit miret d'en em goll,

O credi ober mad, a ra maleur an oll,
 A assabl ar stadou ; eno ma tri urz Franç;
 An drede-urz a vrêv bêleyen ha noblanç. 1789
 Pes chenchamant er Franç e qen nebeut amzer !
 Pez goalinier a gûez neuze var hor brô guer !
 Ebars fonç prisoniou, mônstrou, custum d'ar c'hrlm,
 O deveus immolet dija meur a victim.
 E broces d'ar roue zo grêt hervez o grat ;
 En vên appel d'ar bobl a c'houlêtner timat ;
 En vên gant Malesherb ha Decès difennet :
 Mervel var ar chaffot, paour qêz Louis, zo ret !!!... 1793
 A Louis seitecvet (68), deus e c'hoar maleurus, 1793
 Ranfermet er prison, piou na voel qet en cuz ?
 Ar buguel-roue-se a varv goal yaouanç c'hoas :
 E varo bars er Franç a verq eur c'harnach bras.
 Ar bourgiou, ar c'hæriou, en eur stat disordren :
 Na ren dre oll nemet an infam bourrevien...
 An den honest a zo laqet e benn en pris,
 Ar Franç a zo en caôn, en preiz d'ar maro cris...
 Rivierou eus a voad a ruill e peb contre ;
 An disesper a ren etouez an oll neuze ;
 Ar spouren zo dre oll : bêleyen, auteriou,
 Na gavont tro vardro nemet peb seurt crimou.
 An atheism a sav e benn gant arroganç,
 Hac ar monstr Roberspier zo e zoue en Franç. 1794
 Ar victor gouscoude d'armou ar Francisien
 Var ar Pô, var ar Rhin, a zo fidel heqen.
 Demeus hon zoudarded dre oll ar vaillantis
 A zoug d'an estranjour an aoun, ar spouren cris.
 Ar rouane neuze leun a spont hac o cren,
 An onvan assambles o oll nerz, mes en vên...
 Bonapart, an trec'hôur, demeus an Itali
 A dransport e c'hiton en Egypt, er Syri ; 1798
 Mes souden distroet da Baris, e vel mad
 Ar stat trist eus ar Franç, hac e hirvoud timat.
 Hanvet qenta consul er moment an danjer, 1799
 E tisqêz petra ell eur fur brezelleqer,
 Pa voar commandi mat ha gant habilete
 Eur bobl hac a gombat evit e liberte.
 Goude uguent vloas poan, ar Franç oll direpos,
 A vinnig stereden fortunus hon harros,
 Ha gant Napoleon e vrillas assambles 1801
 Ar gloar gûirion ha ren al lezennou ivez.

D'e sceptr oll-galloudus an Europ soumetet,
Deus fonç brò ar Sav-Eol da Vrò-Sauz oll stouët,
E veljot e c'hiton glorius, respectet
Toët da dron rouane libramant displeguet.
Soudard eurus, d'an tron eo douguet gant ar gloar,
Adoret er Franç oll, mab prodig d'ar victoar :
Perac na jouissas eus ar faveuriou-se,
Ha pellât dioutàn an tromplerien neuze !
Mes an ambition gant e byriou bemde
A dreus qement a vad a zil en e ene.
E zorn evit ar Franç a formas chadennou.... 1814
Exilet voe souden, brévet a anqenniou.
Neuze Louis trivac'h (69), deus eur vrò estranjour
A deu da dron caer Franç da rei d'e vrò sicour.
E ren ne voe qet hir. Deus e exil a bell,
An Impalaer a Franç, prim evel an avel, 1815
A deu da adqemer hep poan ar gurunen
Abandonet gant qeus dre Louis en anqen.
Spouronet a never, an oll rouane c'hoas
En faveur roue Franç prest en em assambłas.
Napoleon a vel eur gombat hep appel :
En Waterloo e ro an terrupla brezel ; 1815
Ar victor en trabis : diouz an tron ar c'haera
E coez evel a blom e Santez-Helena,
E pelec'h ne sônje qet dezàn marteze
E cavje, abars pell, eno memes e ve....
Louis a deu d'e dron, leun eus a gonfianç,
Hac ar Chart en e zorn ec'h assur boneur Franç.
Dre'r pact-se ec'h unan roue ha liberte,
Hac an oll Francisien a zo contant ha guye.
En oll an esperanç a ren gant plijadur :
Ar c'hommerç a ya mad, an oll en em rassur,
Hac an oll Francisien unvanet entrezo,
A vel ar gür boneur o ren prest varnezo.
Maro Louis a voe eur sujet a c'hlaç'har, 1824
Ar Franç a voe en caor, an oll certen er goar.
Charles dec (70) zo roue, ha dabord e gomzou
D'ar Franç, trubuillet oll, a bromet caer deiziou.
Ar Franç voa encrezet var ar grecianet,
A voa captif dindan an turè, ar forbanet ;
Ha dre vaillantis bras e za ar Francisien
Gant un dorn glorius da frailla o chaden.
Ar maouret hon insult ; qerqent e zoar rentet ;

Ar victor a zo d'emp : Alger zo qemeret...
Curunen gaer Charles, bete neuze brillant,
A deu da defallât dre guzuill imprudent;
Hac ouz en heuill e teu, allas! hep nep cgart,
Dre un arrêt euzus, da dishanaout ar Chart.
Ar bobl neuze diouc'h-tu a deu d'en em sevel,
Hac a-ra da Charles buan ha pront tec'hel. 1830
Epad tri deiz ar goad a rusia qe Paris.
Charles zo didronet : coezet eo tron al lys....
Ar monarq maleurus var Cherbourg a avanç,
Hac evit an eil guech e quitta douar Franç.
Philip. Duc d'Orleans, zo pignet var an tron, 1830
Hac a bromet difen droajou an nation.

Cetu, en abrege, Histor Rouane Franç,
Rimet evit Breizis, pobl leun eus a vaillanç.
Bêric eo, evit gûir; mes êzetoc'h e vo
En laqat da antren e sporet tud ar vro.
Caromp ar Franç bepe, bevoç, ar unioç;
Se eo a rañ atad nerz bras an nation.
En em guendalc'homp ferm, ni dreist oll, Bretonet,
En amzer a bresant, en hini da zonet;
Sentomp ouz al lezen, peurgargomp hon dever;
Caromp, Breizis, caromp a galon hor Franç qer!
Dever an den honest eo carout e Vam-Brô:
Bezomp eta fidel dei betec ar maro.

